

2. Проект закону про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо удосконалення регулювання нотаріальної діяльності № 5644 від 10.06.2021 р. Законопроекти. URL: https://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1pf3511=72191 (дата звернення 22.01.2024 р.).

3. Цивільний закон Латвійської Республіки. URL: https://www.inlatplus.lv/wp-content/uploads/2019/11/Цивільний_закон-закон.pdf

4. Гаврік Р.О. Вчинення окремих юридичних дій нотаріусом в системі способів захисту сімейних прав та інтересів. *Право та державне управління*. 2022. № 2. С. 66-72.

5. Реєстрація шлюбів та розлучень через нотаріуса в країнах Європейського союзу. URL: <https://bit.ly/3U8PDg9> (дата звернення 22.01.2024).

УДК 347. 63 (4)

Олена ГОРБУНОВА,
*аспірант кафедри цивільно-правових дисциплін
Національної академії внутрішніх справ*

Науковий керівник:
*завідувач кафедри цивільно-правових дисциплін
Національної академії внутрішніх справ,
кандидат юридичних наук, доцент*

Валентина МИРОНЕНКО

ОКРЕМІ ПИТАННЯ ВСТАНОВЛЕННЯ ПОХОДЖЕННЯ ДИТИНИ У ЄВРОПЕЙСЬКОМУ СІМЕЙНОМУ ПРАВІ

В юридичній літературі звертається увага на те, що поширення норм про права людини на регулювання сімейних відносин загалом притаманне сучасному європейському праву. Так, розглядаючи питання адаптації сімейного права України до стандартів європейського правового простору, О. А. Явор указує: «Однією з головних тенденцій нині західні вчені називають усе більше розгортання дії норм у галузі прав людини на регулювання відносин у сім'ї. Це великою мірою пов'язано із загальним зростанням значення стандартів у галузі прав людини та їх усвідомленням загалом у політиці й праві. Варто визнати: права людини посідають безпрецедентне місце в політичному і правовому дискурсі сьогодення. Концепція сім'ї та сімейного права не могла залишитися поза такими загальними тенденціями. Зміни у регулюванні сімейних відносин, які відбуваються на сучасному етапі розвитку, підкреслюють посилення загального принципу поваги до людини, до її потреб і бажань, поряд із

повагою до таких груп, як «сім'я» або навіть «суспільство» загалом [1, с. 134].

Варто зауважити, що в ряді європейських країн, деяких країнах пострадянського простору, в тому числі і в Україні, ключовим, довгий час при визначенні походження дитини, виступав саме юридичний аспект, тобто визнавалися лише законнароджені діти. І лише в кінці 70-х років XIX століття у Європі, а пізніше і в інших країнах, розпочався процес, за якого діти, народжені в шлюбі та діти позашлюбні прирівнювалися у правах, і на перший план почав виходити природно-біологічний аспект.

Реформа концепції родинності, ініційована в Європі, по суті призвела до поширення в усьому світі такого принципу встановлення родинності, як необхідність наявності генетичного та біологічного зв'язку, тобто кровної родинності. При цьому, і на це необхідно звернути увагу, кровна родинність в законодавстві, переважала над рештою сімейно-правових цінностей, таких як благополуччя, згода в сім'ї, стабільність сімейних відносин тощо.

Зрозуміло, що найбільш бажаною є ситуація, за якої юридичні висновки щодо батьківства, материнства відповідають дійсності – чоловік та жінка, які зачали і народили дитину, стають її батьками та природними опікунами.

Разом з тим закон, а тим більше реальне життя, доволі давно визнає наявність ситуацій, в яких генетична, правова та соціальна родинність не співпадає. Це, наприклад, має місце при застосуванні допоміжних репродуктивних технологій, створенні замінючої сім'ї (прийомної сім'ї), утворенні дитячого будинку сімейного типу, усиновленні, і зрештою – введенні в оману чоловіка, коли зареєстрований батько таким з біологічної точки зору не є. В цьому сенсі слід підтримати деяких зарубіжних фахівців, які наголошують, що принцип «біологічної правди» як базовий принцип визначення походження дитини, уже не відповідає дійсності. Новітні технології, вказують автори, дозволяють дітям з'явитися на світ і за відсутності генетичного зв'язку з батьками (донорство), а також іноді в результаті договірних відносин між особами (сурогатне материнство). Крім того, нині в багатьох країнах все більш популярним стає так звана «соціальна родинність», яка прирівнюється до кровного споріднення. Як бачимо, наслідком розвитку медичної галузі, поняття «батьківства» набуло нового виміру, раніше закону невідомого.

Вважаємо за потрібне вести мову про виділення окремих критеріїв нової європейської концепції родинності стосовно батьків і дітей. Безумовно, в числі першого критерію слід визначити – генетичний зв'язок. Другий критерій – волевиявлення осіб, спрямоване на здійснення дій щодо зачаття та народження дитини; далі йдуть – законність застосування допоміжних репродуктивних технологій; критерій

найкращих інтересів дитини та можливість встановлення батьківства, материнства щодо мертвонародженої дитини.

Закономірним і правильним є явище, коли ті чи інші правовідносини регулюються нормами національного права. Не винятком у цьому відношенні є європейські країни, де питання щодо встановлення походження дитини регламентовано цивільним, сімейним законодавством, законодавством про охорону здоров'я, а в ряді країн – спеціальними федеральними законами. Важливість чіткого визначення джерел правового регулювання окреслених відносин полягає, насамперед у тому, що походження дітей, встановлене у визначеному законом порядку, є підставою виникнення прав та обов'язків батьків та дітей. Особливого значення має це питання також і тому, що законодавство окремих країн містить серйозні розбіжності у становищі шлюбних та позашлюбних дітей. Слід вказати, що на теперішній час наявність експертизи ДНК дозволяє практично на 100 % гарантувати генетичний зв'язок дитини з матір'ю. Разом з тим сучасне законодавство країн ЄС не вимагає, щоб чоловік і жінка, які претендують на реєстрацію в якості батьків дитини, мали би в своєму розпорядженні неспростовні речові докази. Визнані ще з часів римського права презумпції батьківства та материнства ефективно працюють і по сьогоднішній день.

Так, наприклад за законодавством Німеччини, матір'ю дитини є жінка, яка її народила (§ 1591). Це законне визначення не може бути змінено угодою сторін. Батьком дитини визнається чоловік, який на момент народження був чоловіком матері; або чоловік, який визнав своє батьківство; або чоловік, чие батьківство визнано судовими органами. При цьому батьківство, може бути оспорено чоловіком, якого визнано батьком; чоловіком, який не заперечує можливості свого батьківства; матір'ю дитини; самою дитиною чи державними органами (§ 1600 I НЦУ).

Відповідно до ст. 311-25 Цивільного кодексу Франції, походження дитини від матері встановлюється її вказівкою в свідоцтво про народження дитини. Батьком дитини, зачатої чи народженої в шлюбі, вважається чоловік. Дитина, народжена до 180-го дня шлюбу, є законною і вважається такою з моменту зачаття, оспорювання батьківства припустимо, як правило, протягом шести місяців з моменту народження дитини (ст. ст. 314, 316).

В Італії походження дитини встановлюється у відповідності з його національним законом на момент народження. У Австрії умови шлюбного походження дитини і його оспорювання визначаються відповідно до особистого закону, який подружжя мало на момент народження дитини або, якщо шлюб було розірвано, на момент розірвання шлюбу. Якщо особистий закон подружжя є різним, то визначальним буде той закон,

який найбільш сприятливий для визначення походження, народженої у шлюбі.

Таким чином, в більшості випадків, європейське сімейне право, правові норми якого застосовуються при встановленні батьківства, материнства – це право особистого закону подружжя на момент народження дитини, що розуміється як закон громадянства або як закон доміцилія¹.

Список використаної літератури:

1. Явор О.А. Адаптація сімейного права України до стандартів європейського правового простору: значення для теорії юридичних фактів. *Науковий вісник Ужгородського національного університету*. Серія «Право». 2015. Випуск 4. Т. 1. С. 133-136.

УДК 340.62(045)

Мирослава СКРИНИК,

*аспірант кафедри цивільно-правових дисциплін
Національної академії внутрішніх справ*

Науковий керівник:

*завідувач кафедри цивільно-правових дисциплін
Національної академії внутрішніх справ
кандидат юридичних наук, доцент*

Валентина МИРОНЕНКО

ПРОБЛЕМА КВАЛІФІКАЦІЇ «ЛІКАРСЬКОЇ ПОМИЛКИ» У ЗОБОВ'ЯЗАННЯХ З ВІДШКОДУВАННЯ ШКОДИ, ЗАВДАНОЇ ЗДОРОВ'Ю ЧИ ЖИТТЮ ФІЗИЧНОЇ ОСОБИ

Проблематика відшкодування шкоди, завданої каліцтвом, іншим ушкодженням здоров'я або смертю особи у результаті лікарської помилки належить до категорії дискусійних, що обумовлюється як різноманіттям наукових поглядів, так не однозначною судовою практикою.

Найбільшою, як на наш погляд, є проблема тлумачення поняття «лікарської помилки», адже в чинному національному законодавстві такий термін ніде не легалізовано. На цю обставину у своїх наукових доробках звертає увагу значна кількість науковців, прямо вказуючи, що як такого законодавчо закріпленого поняття «лікарська помилка» не існує. Отже, термін «лікарська помилка» законодавству невідомий, але юристи, як правило, його застосовують у всіх випадках настання несприятливих наслідків для пацієнта – чи зумовлені вони реальними дефектами надання

¹ Місце постійного (або переважного) перебування громадянина